

УДК 323.15(477.75):323.2

DOI <https://doi.org/10.32782/2312-1815/2025-22-17>

Василь Климончук

ORCID: 0000-0002-0257-3481

ЦІННІСНІ АСПЕКТИ ПОЛІТИЧНОЇ УЧАСТІ КОРИННИХ НАРОДІВ УКРАЇНИ (НА ПРИКЛАДІ КРИМСЬКИХ ТАТАР)

У статті досліджено ціннісні аспекти політичної участі корінних народів України на прикладі кримськотатарського народу. Теоретичним підґрунтям аналізу слугують міжнародні стандарти захисту прав корінних народів, насамперед Декларація ООН про права корінних народів, яка закріплює право корінних народів на участь у прийнятті рішень через представників, обраних ними самими, і принцип «внутрішнього самовизначення» як ціннісну альтернативу асиміляційним і дискримінаційним практикам. Обґрунтовано, що політична участь корінних народів базується на комплексі фундаментальних цінностей: самовизначення, гідності, визнання, справедливості, недискримінації, збереження культурної ідентичності й колективних прав, а також на принципах інклюзивної демократії й партнерства держави з корінними спільнотами. Розглянуто основні моделі забезпечення участі корінних народів у світовій практиці, серед яких – парламентське представництво, консультативні органи, автономні форми самоврядування, механізми обов'язкових консультацій і вільної, попередньої та поінформованої згоди тощо. Показано еволюцію політичної участі кримських татар у незалежній Україні через інститути Курултаю та Меджлісу, а також трансформацію цієї участі після 2014 року внаслідок окупації Криму й репресивних практик РФ.

Ключові слова: політична участь, корінні народи України, корінні народи, кримські татари, російсько-українська війна, анексія Криму, права людини, цінності, Меджліс, Курултай.

Вступ. Політична участь корінних народів є важливою складовою сучасних демократичних процесів. Нині міжнародна спільнота визнає, що залучення цих народів до ухвалення рішень – моральний імператив і необхідна умова стійкого розвитку та демократичної легітимності влади. Згідно з Декларацією ООН про права корінних народів 2007 року, корінні народи мають право брати участь у прийнятті рішень з питань, які зачіпають їхні права, через представників, обраних ними самими [6]. Ця норма відображає цінність самовизначення, що є ключовим для корінних спільнот. Ідеться не про сепаратизм, а про «внутрішнє самовизначення» – можливість для корінного народу бути почутим і впливати на рішення в межах чинної держави. Участь у політиці забезпечує реалізацію прав і збереження культурної ідентичності корінних народів, а також сприяє інклюзивності й різноманітності політичної системи. Водночас на практиці корінні народи досі стикаються з численними перешкодами для повноцінної політичної участі. Багато з них залишаються недостатньо представленими в органах влади та зазнають системної дискримінації. Структурні бар'єри – обмежене представництво у виборних органах, невизначеність правового статусу, відсутність ефективних механізмів консультацій – ускладнюють доступ корінних спільнот до політики [11].

Українська наукова спільнота, як частина світової спільноти, також приділяє увагу вивченню питання забезпечення та реалізації політичних прав корінних народів. Особливого значення ця тема набула після 2014 року внаслідок окупації Криму росією та порушення прав кримськотатарського народу. Кримські татари – корінний народ України, історична доля якого зробила його боротьбу за політичні права прикладом для інших. У статті розглядаються

© В. Климончук, 2025

Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0

ціннісні аспекти політичної участі корінних народів на глобальному рівні й аналізується міжнародний досвід їхнього залучення до влади. Особливу увагу приділено кримським татарам, їхній політичній активності до й після 2014 року, а також сучасному правовому статусу та механізмам участі.

Метою статті є аналіз ціннісних аспекти політичної участі корінних народів України на прикладі кримськотатарського народу.

Для досягнення мети визначено такі завдання: розкрити сутність ціннісних аспектів політичної участі корінних народів, з'ясувавши, які цінності лежать в основі їхнього залучення до політики; дослідити міжнародний досвід забезпечення політичної участі корінних народів, включаючи різні моделі представництва та самоврядування; проаналізувати політичну участь кримських татар до 2014 року, висвітливши основні форми їхньої участі в політичному житті України й особливості взаємодії з державними інституціями.

Матеріал і методи дослідження. Методологічна основа дослідження складається із загальнонаукових і спеціальних методів. Зокрема, під час написання статті застосовано аналіз і синтез, нормативно-правовий метод, порівняльний, історичний метод, структурно-функціональний і системний методи. Сукупність зазначених методів дала змогу пов'язати ціннісний рівень з емпіричними практиками політичної участі корінних народів та окреслити тенденції їх реалізації в Україні.

Результати та обговорення. Політична участь корінних народів ґрунтується на низці фундаментальних цінностей і прав, визнаних міжнародною спільнотою. Держави, що поділяють демократичні цінності, мають створювати умови для політичного самовираження корінних народів, аби вони були «політично вповноважені та реально почуті при прийнятті рішень, що їх стосуються» [9]. Таким чином, участь корінних спільнот у політичному житті є втіленням принципів демократії, плюралізму, рівності та справедливості. Інша ключова цінність – це збереження культурної ідентичності й прав корінних народів. Політична діяльність для цих спільнот часто має на меті захист рідної мови, власних земель, способу життя й духовних цінностей від асиміляції. Міжнародне право зобов'язує держави охороняти культурну самобутність корінних народів. Також Конституція України в статті 11 гарантує розвиток етнічної самобутності корінних народів [1]. Отже, можливість корінних народів впливати на політику – це механізм убезпечення їхніх колективних прав і цінностей.

Включення корінних народів до політичного процесу несе користь і для суспільства в цілому, підсилюючи легітимність влади та збагачуючи публічний дискурс. Корінні громади, як носії унікальних культурних традицій, привносять до політики цінності толерантності, гармонії з природою, колективної відповідальності, які є важливими в умовах глобальних викликів. Недарма у світовій практиці набуває ваги концепція інклюзивної демократії, у якій різноманітні етнічні й культурні групи мають рівний голос. Якщо корінні народи відсторонені від прийняття рішень, страждає якість демократії. Як зазначається в сучасних дослідженнях, нині в багатьох країнах корінні народи недостатньо представлені у владі й досі часто стикаються з обмеженим доступом до політики через історичну маргіналізацію та структурні бар'єри [11]. Подолання цих перешкод є питанням утвердження базових цінностей прав людини, рівності й толерантності.

Світовий досвід виробив різні моделі залучення корінних народів до управління, відображаючи прагнення до балансу між єдністю держави й самобутністю корінних спільнот. Одним з інструментів є фіксоване представництво в парламентах для представників корінних народів. Наприклад, Нова Зеландія ще з 1867 року запровадила окремі маорійські виборчі округи, і нині в парламенті країни зарезервовано 7 місць (із 120) за представниками корінного народу маорі. Це гарантує, що інтереси маорі матимуть пряме представництво на національному рівні. Схожі підходи існують і в інших державах. Болівія після ухвалення нової

Конституції 2009 року визначила спеціальні «корінні» депутатські мандати – 7 місць у нижній палаті парламенту зарезервовано для представників корінних народів країни [9]. Таким чином, квотування парламентських мандатів розглядається як механізм включення корінних спільнот до законодавчого процесу.

Інший важливий механізм – створення представницьких консультативних органів корінних народів. У низці країн Північної Європи діють особливі парламенти корінних народів. Так, у Норвегії 1987 року, Швеції 1992 року та Фінляндії 1973 року засновані саамські парламенти – виборні органи, що представляють корінний саамський народ. Ці інституції мають право консультувати уряди з питань, що стосуються саамів (мова, освіта, земля, культура), таким чином забезпечують урахування їхньої позиції при виробленні державної політики. Хоча саамські парламенти не мають прямої законодавчої влади, їх поява суттєво підвищила рівень політичної суб'єктності саамів і стала проявом цінності діалогу й партнерства між державою та корінним народом [11].

Деякі держави пішли шляхом надання корінним народам автономії та самоврядування. Прикладом є автономний регіон Гренландія в складі Данії, де корінний народ – інуїти – користуються широкими правами самоврядування, з власним парламентом та урядом. В інших країнах діють системи місцевої автономії для районів компактного проживання корінних громад (наприклад, резервації та традиційні племінні ради в США, самоврядні території корінних народів у Колумбії тощо). Існують також механізми обов'язкових консультацій, про що говорить Конвенція Міжнародної організації праці № 169, яка зобов'язує уряди консультуватися з корінними народами при ухваленні рішень, що можуть вплинути на їхні інтереси. Це відображає цінність згоди й партнерства, що відображає принцип «Free, Prior and Informed Consent» (укр. *вільної, попередньої та поінформованої згоди*) [11]. Отже, міжнародний досвід демонструє розмаїття моделей політичної участі корінних народів. Ці підходи є практичним утіленням цінностей рівноправності, визнання культурного різноманіття й історичної справедливості. Успішні кейси підтверджують, що залучення корінних народів збагачує демократичні інститути і сприяє соціальній гармонії.

Кримські татари – корінний народ Криму з довгою історією боротьби за свої права й відновлення справедливості. Після депортації 1944 року кримськотатарський народ тривалий час був фактично усунутий від життя на батьківщині. Масове повернення кримських татар наприкінці 1980-х – на початку 1990-х років призвело до відновлення їхніх представницьких інституцій. У 1991 році кримськотатарський народ на своєму Курултаї обрав представницький орган – Меджліс кримськотатарського народу. Меджліс став виконувати роль головного політичного представника кримських татар, висловлюючи їхні інтереси перед українською владою та міжнародною спільнотою. Ще на початку 1990-х років Курултай ухвалив Декларацію про національний суверенітет кримськотатарського народу, заявивши про прагнення до самоврядування в Криму [2]. Хоча ця декларація мала символічний характер, вона заклала ціннісні орієнтири для кримськотатарського руху – відродження своєї автономії на батьківщині у співпраці з Україною.

У 1990-ті роки відносини між кримськотатарським рухом та українською державою розвивалися непросто, проте поступово влада вдавалася до кроків назустріч. Важливим прецедентом стали вибори до Верховної Ради Автономної Республіки Крим 1994 року, коли застосовано квотний принцип представництва. Для кримських татар було забезпечено 14 мандатів у кримському парламенті (у результаті обрано 14–16 депутатів – кримських татар) [10]. Хоч ця квота діяла одноразово, вона дала змогу кримськотатарським лідерам увійти у владу АР Крим. Паралельно в 1999 році при Президентові України було створено Раду представників кримськотатарського народу – консультативний орган, до складу якого увійшли голови Меджлісу та члени Курултаю. Очолював Раду лідер кримських татар,

народний депутат України М. Джемільєв. Рада мала на меті сприяти вирішенню соціально-економічних проблем депортованих та інтеграції кримських татар, хоча її статус був дорадчим. Тим не менше це свідчило про певне визнання українською державою політичної суб'єктності кримськотатарського народу.

Протягом 2000-х років кримські татари продовжували брати участь у політичному житті України. Багато кримськотатарських активістів вступали до українських політичних партій, висувалися кандидатами на виборах. Так, М. Джемільєв та А. Чийгоз є чинними парламентарями. У Криму Меджліс взаємодіяв з органами влади автономії, хоча часто стикався з протидією проросійських сил. Зокрема, кримські татари піднімали питання повернення землі, відзначення трагічних дат (18 травня – День пам'яті депортації) тощо, що інколи викликало напруженість із більшістю кримського парламенту. Відсутність закону про корінні народи тоді означала, що правовий статус Меджлісу залишався невизначеним, бо формально він був громадською організацією. Попри це, Меджліс фактично був паралельним представницьким інститутом кримськотатарського народу, що базувався на власних цінностях демократії (його члени обиралися Курултаєм) і прагненні до відновлення прав народу.

Напередодні подій 2014 року кримські татари демонстрували високу політичну активність. Ключовим проявом стала їхня чітка проукраїнська позиція під час початку анексії Криму. Коли в лютому 2014 року постала загроза відокремлення Криму, саме кримськотатарський народ першим організував масовий мирний протест на захист територіальної цілісності України. 26 лютого 2014 року біля будівлі Верховної Ради АР Крим відбувся багатотисячний мітинг, скликаний Меджлісом, у якому взяли участь від 12 до 15 тисяч кримських татар та українців, які виступили проти незаконної анексії Криму [3]. Ця акція фактично зірвала плани проросійських сил легітимізувати сепаратистські рішення: того дня кримський парламент так і не зміг ухвалити постанови про «референдум». Мітинг 26 лютого увійшов в історію як символічний початок опору окупації Криму. У подальшому керівництво Меджлісу відкрито засудило проведений у березні 2014 року «референдум» про приєднання до росії, назвавши його незаконним і закликавши міжнародну спільноту не визнавати анексію [3]. Таким чином, до моменту окупації кримськотатарський народ сформувався як консолідований політичний актор, керований цінностями відновлення справедливості, захисту свого народу та лояльності до України. Ці цінності визначили його подальшу позицію в умовах російської окупації.

Також варто вказати, що після 2014 року в Україні відбувся якісний зсув у ставленні до кримських татар на законодавчому рівні. Усвідомивши історичну несправедливість і нові виклики, держава Україна почала формувати правове поле, що відповідає цінностям захисту корінних народів. Першим кроком стала Постанова Верховної Ради України «Про заяву про гарантії прав кримськотатарського народу у складі Української Держави» від 20 березня 2014 року, якою парламент офіційно визнав кримських татар корінним народом України й гарантував забезпечення всіх їхніх прав. Цією заявою Україна також висловила підтримку Декларації ООН про права корінних народів [4]. Уже через кілька тижнів після початку окупації на найвищому рівні було задекларовано ціннісну позицію: кримськотатарський народ є невід'ємною частиною України, якій належать права на самобутній розвиток і самоврядування. У 2016 році Верховна Рада України ухвалила звернення до міжнародних організацій із закликом не визнавати заборону Меджлісу та засудити дії росії щодо кримських татар. Фактично український парламент визнав Меджліс легітимним представницьким органом кримськотатарського народу, що мало важливе правове й символічне значення. У 2017 році Україна подала позов проти рф до Міжнародного суду ООН за Конвенцією про ліквідацію расової дискримінації, серед іншого – за переслідування кримських татар [7].

1 липня 2021 року Верховна Рада України прийняла Закон України «Про корінні народи України» [5]. Цей закон уперше в історії країни дав чітке визначення корінного

народу й закріпив його особливий статус. Кримські татари, караїми та кримчаки були визнані як корінні народи України, що сформувалися на території Криму. Закон визначив широке коло прав корінних народів, серед яких – право на навчання рідною мовою, розвиток власної культури, збереження об'єктів культурної спадщини, створення власних медіа тощо та підтримку їхньої діяльності державою. Важливо, що закон гарантує корінним народам право на створення представницьких органів, як Меджліс у випадку кримських татар, для реалізації своїх прав та інтересів. Більше того, визначено, що представники цих органів можуть включатися до складу офіційних делегацій України на міжнародних заходах, що підвищує статус корінних народів у зовнішньополітичному вимірі. Закон зобов'язує державні органи проводити консультації з представницькими органами корінних народів з питань, що їх стосуються [5], фактично імплементуючи принцип вільної та поінформованої згоди. Окремо Закон містить норму, що держава повинна сприяти представленню корінних народів в органах державної влади й органах місцевого самоврядування. Хоча механізм цього представництва ще потребує реалізації, сама декларація наміру є важливою ціннісною позицією української держави.

У практичній площині, утім, залишається питання реалізації задекларованих механізмів участі. Поки Крим окупований, кримські татари не можуть скористатися правом бути обраними до місцевих органів влади автономії чи повною мірою здійснювати там самоврядування. Водночас Україна готується до майбутньої реінтеграції півострова. У 2020 році з ініціатииви Президента створена державна Організаційна рада з питань деокупації та реінтеграції Криму, де беруть участь і представники Меджлісу. Запроваджено День опору окупації Криму 26 лютого як офіційний пам'ятний день. Європейський парламент у 2021 році зобов'язав Україну закріпити в Конституції статус кримськотатарської автономії в Криму, визнаючи цим особливі права корінного народу [2].

Таким чином, сучасна Україна, опираючись на цінності прав людини та міжнародні стандарти, формує юридичні й політичні умови для повноцінної участі кримськотатарського народу в національній політиці. Попри перешкоди, пов'язані з окупацією, уже створено фундамент – правове визнання й гарантії. Затверджені механізми мають слугувати втіленню тих самих цінностей, заради яких кримські татари боролися десятиліттями, – права жити вільно на своїй землі, говорити своєю мовою, шанувати свої традиції та самим вирішувати свою долю в складі незалежної України.

Висновки. Аналіз ціннісних аспектів політичної участі корінних народів показав, що забезпечення їхньої повноцінної інтеграції в політичне життя держави є не лише питанням правового регулювання, а насамперед питанням цінностей і принципів, на яких будується суспільство. Участь корінних народів у владі уособлює реалізацію принципів справедливості й рівності. Вона також відповідає цінностям демократії та інклюзивності, адже демократія сильна тоді, коли всі групи населення мають голос і можливість впливати на рішення. Міжнародне право, зокрема Декларація ООН про права корінних народів, закріпило ці цінності, визнавши за корінними народами право на самовизначення, самоврядування та збереження своєї ідентичності. Світовий досвід демонструє різні моделі їх упровадження, але спільним знаменником є прагнення поваги до гідності та спадщини корінних народів.

Кримськотатарський народ, пройшовши через трагедію насильницької депортації 1944 року й десятиліття вимушеного життя в еміграції, зумів не лише зберегти свою колективну ідентичність, а й консолідуватися навколо спільних цінностей, що стали основою його політичної суб'єктності. Політична участь кримських татар як у період незалежності України, так і в умовах тимчасової окупації Криму є яскравою ілюстрацією сили колективних цінностей, серед яких провідне місце посідають прагнення до свободи, рівноправності, самовизначення, збереження власної ідентичності, а також орієнтація на ненасильницькі

форми спротиву. До 2014 року кримськотатарський народ активно використовував легальні інституційні можливості української політичної системи для артикуляції та захисту своїх прав, зокрема через діяльність представницьких органів та участь у загальнонаціональних політичних процесах. Початок російської окупації Криму став для цих цінностей серйозним випробуванням, трансформувавши політичну участь кримських татар у форму екзистенційної боротьби за фізичне виживання, збереження колективної гідності й право на власну ідентичність.

Для України кейс кримських татар став поштовхом до розвитку власної політико-правової системи в дусі провідних демократичних практик. Ухвалення Закону України «Про корінні народи» у 2021 році засвідчило про зрілість української політичної нації, готової визнати й захищати права своїх корінних спільнот. Цей крок не лише відновив історичну справедливість щодо кримськотатарського народу, а й підкріпив міжнародний імідж України як держави, що поділяє універсальні цінності прав людини. Підсумовуючи, можна констатувати, що ціннісні аспекти політичної участі корінних народів – це своєрідний барометр демократичного розвитку держави.

Література:

1. Конституція України. Верховна Рада України. 2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 28.12.2025).
2. Меджліс кримськотатарського народу : офіційний сайт. URL: <https://qtm.org/> (дата звернення: 28.12.2025).
3. Мітинг під Верховною Радою АРК у 2014 році не дав створити картинку «приєднання» до РФ – Чубаров. Укрінформ. 2023. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-crimea/3674234-miting-pid-verhovnou-radou-ark-u-2014-roci-ne-dav-stvoriti-kartinku-priednanna-do-rf-cubarov.html> (дата звернення: 28.12.2025).
4. Про Заяву Верховної Ради України щодо гарантії прав кримськотатарського народу у складі Української Держави : Постанова Верховної Ради України № 1140-VII (2014). Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1140-18#Text> (дата звернення: 28.12.2025).
5. Про корінні народи України : Закон України № 1616-IX (2021). Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1616-20#Text> (дата звернення: 28.12.2025).
6. Резолюція 61/295, прийнята Генеральною Асамблеєю 13 вересня 2007. Декларація Організації Об'єднаних Націй про права корінних народів (2007). Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_156#Text (дата звернення: 28.12.2025).
7. Application of the international convention for the suppression of the financing of terrorism and of the international convention on the elimination of all forms of racial discrimination (Ukraine v. Russian Federation) – indication of provisional measures. International Court of Justice. 2017. URL: <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/166/166-20170419-ORD-01-00-EN.pdf> (дата звернення: 28.12.2025).
8. Fremer I. Ukraine: New Law Determines Legal Status of Indigenous People. Global Legal Monitor. Library of Congress. 2021. URL: <https://www.loc.gov/item/global-legal-monitor/2021-08-02/ukraine-new-law-determines-legal-status-of-indigenous-people> (дата звернення: 28.12.2025).
9. Morris S. Mechanisms for Indigenous Representation, Participation and Consultation in Constitutional Systems: International Examples to Inspire Chile. Stockholm : International IDEA, 2021. URL: <https://www.idea.int/sites/default/files/publications/mechanisms-for-indigenous-representation-participation-consultation.pdf> (дата звернення: 28.12.2025).
10. Piechowska M. Socio-Political Situation of the Crimean Tatars. *Polish Institute of International Affairs*. 2021. № 81. URL: https://pism.pl/publications/SocioPolitical_Situation_of_the_Crimean_Tatars (дата звернення: 28.12.2025).
11. Rathakrishnan B., Khalid K.A.T., Daud S. A systematic literature review on the international trends of indigenous peoples' political participation. *Frontiers in Political Science*. 2025. № 7. URL: <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpos.2025.1601300/full> (дата звернення: 28.12.2025).

References:

12. Konstytutsiia Ukrainy [Constitution of Ukraine]. Verkhovna Rada Ukrainy. 2020. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (accessed 28.12.2025) [in Ukrainian].
13. Medzhlis krymskotatarskoho narodu [Mejlis of the Crimean Tatar People]. Ofitsiyni sait. Retrieved from: <https://qtm.org/> (accessed 28.12.2025) [in Ukrainian].
14. Mitynh pid Verkhovnoiu Radoiu ARK u 2014 rotsi ne dav stvoryty kartynku “priednannia” do rf – Chubarov [The rally outside the Verkhovna Rada of the Autonomous Republic of Crimea in 2014 did not create the image of “accession” to the Russian Federation – Chubarov]. (2023). Ukrinform. Retrieved from: <https://www.ukrinform.ua/rubric-crimea/3674234-miting-pid-verhovnou-radou-ark-u-2014-roci-ne-dav-stvoriti-kartinku-priednanna-do-rf-cubarov.html> (accessed 28.12.2025) [in Ukrainian].
15. Pro Zaiavu Verkhovnoi Rady Ukrainy shchodo harantii prav krymskotatarskoho narodu u skladi Ukrainskoi Derzhavyp [On the Statement of the Verkhovna Rada of Ukraine on Guaranteeing the Rights of the Crimean Tatar People within the Ukrainian State]: Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy № 1140-VII (2014), Verkhovna Rada Ukrainy. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1140-18#Text> (accessed 28.12.2025) [in Ukrainian].
16. Pro korinni narody Ukrainy [On the indigenous peoples of Ukraine] : Zakon Ukrainy № 1616-IX. (2021), Verkhovna Rada Ukrainy. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1616-20#Text> (accessed 28.12.2025) [in Ukrainian].
17. Rezoliutsiia 61/295, pryiniata Heneralnoiu Asambleieiu 13 veresnia 2007. Deklaratsiia Orhanizatsii Obiednanykh Natsii pro prava korinnykh narodiv [Resolution 61/295, adopted by the General Assembly on 13 September 2007. United Nations Declaration on the Rights of Indigenous Peoples] (2007), Verkhovna Rada Ukrainy. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_156#Text (accessed 28.12.2025) [in Ukrainian].
18. Application of the international convention for the suppression of the financing of terrorism and of the international convention on the elimination of all forms of racial discrimination (Ukraine v. Russian Federation) – indication of provisional measures. (2017) International Court of Justice. Retrieved from: <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/166/166-20170419-ORD-01-00-EN.pdf> (accessed 28.12.2025).
19. Fremer, I. (2021). Ukraine: New Law Determines Legal Status of Indigenous People. Global Legal Monitor. Library of Congress. Retrieved from: <https://www.loc.gov/item/global-legal-monitor/2021-08-02/ukraine-new-law-determines-legal-status-of-indigenous-people> (accessed 28.12.2025).
20. Morris, S. (2021). Mechanisms for Indigenous Representation, Participation and Consultation in Constitutional Systems: International Examples to Inspire Chile. Stockholm: International IDEA. Retrieved from: <https://www.idea.int/sites/default/files/publications/mechanisms-for-indigenous-representation-participation-consultation.pdf> (accessed 28.12.2025).
21. Piechowska, M. (2021). Socio-Political Situation of the Crimean Tatars. *Polish Institute of International Affairs*, 81. Retrieved from: https://pism.pl/publications/SocioPolitical_Situation_of_the_Crimean_Tatars (accessed 28.12.2025).
22. Rathakrishnan, B., Khalid, K.A.T., Daud, S. (2025). A systematic literature review on the international trends of indigenous peoples’ political participation. *Frontiers in Political Science*, 7. Retrieved from: <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpos.2025.1601300/full> (accessed 28.12.2025).

Vasyl Klymonchuk. Value Aspects of Political Participation of Indigenous Peoples of Ukraine (on the Example of Crimean Tatars)

The article examines the value aspects of political participation of indigenous peoples of Ukraine using the example of the Crimean Tatar people, whose modern political subjectivity is being formed in conditions of occupation and systematic human rights violations. The theoretical basis for the analysis is provided by international standards for the protection of the rights of indigenous peoples, primarily the UN Declaration on the Rights of Indigenous Peoples, which enshrines the right of indigenous peoples to participate in decision-making through representatives of their own choosing and the principle of “internal self-determination” as a value-based alternative to assimilationist and discriminatory practices. It is argued that the political

participation of indigenous peoples is based on a set of fundamental values: self-determination, dignity, recognition, justice, non-discrimination, preservation of cultural identity and collective rights, as well as on the principles of inclusive democracy and partnership between the state and indigenous communities. The main models for ensuring the participation of indigenous peoples in global practice are considered, including parliamentary representation, consultative bodies, autonomous forms of self-government, mechanisms for mandatory consultation and free, prior, and informed consent, etc. The evolution of the political participation of Crimean Tatars in independent Ukraine through the institutions of the Kurultai and the Mejlis is shown, as well as the transformation of this participation after 2014 as a result of the occupation of Crimea and repressive practices by the Russian Federation, including the ban on the Mejlis. Separately, the article analyzes normative changes in Ukraine, in particular the legislative consolidation of the status of indigenous peoples and guarantees of their political participation, which is considered an indicator of the democratic maturity of the state and the restoration of historical justice.

Key words: *political participation, indigenous peoples of Ukraine, indigenous peoples, Crimean Tatars, Russian-Ukrainian war, annexation of Crimea, human rights, values, Mejlis, Kurultai.*

Відомості про автора:

Климончук Василь – доктор політичних наук, професор,
професор кафедри політичних наук,
Карпатський національний університет імені Василя Сетфаника.

Надійшла 18.11.2025

Прийнята 05.12.2025

Опублікована 28.01.2026